

ALÍCIA MARCET, HISTORIADORA A PERPINYÀ

Text: FRANCESC VIADEL / Fotos: XAVIER CARRIÓ

"La repressió francesa continua"

Alícia Marcet Juncosa és una de les principals intel·lectuals nord-catalanes. Especialista en la història d'aquelles contradetes i referent imprescindible, assegura que l'estat francès lluita durament contra la lenta recuperació de la cultura catalana.

Vós sou una catalana de l'exili, no és així?
—Sí. Vaig néixer a Sant Feliu de Guíxols el 1931 i vaig arribar a Perpinyà el 1939. Quan esclata la guerra civil la meua família es trasllada a Barcelona. El gener del 39 entren els franquistes a la ciutat i n'haguérem de sortir, perquè el meu pare era a l'exèrcit republicà i d'ERC. Durant la guerra havia ascendit a tinent. La mare va passar pel seu compte a l'altre costat, i el pare va estar internat al camp de concentració d'Argelers unes setmanes fins que aconseguí d'escapar-ne. Més tard ens trobàrem tots a casa d'uns amics a Perpinyà, ho recordo molt bé...

—*I és a França que passeu la Segona Guerra Mundial.*

—Sí. La dèria dels meus pares, com la de molts republicans, era d'anar-se'n cap a Mèxic, i per aconseguir-ho s'havia d'obtenir molta paperassa i ser admès en els vaixells que salpaven cap a Amèrica. Per tant, calia ser a París, i és per això que hi anem. Allà vam perdre el darrer vaixell i ens vam trobar blocats. Vam haver de quedar-nos-hi. Tot i així, no vam tenir maldecaps amb els alemanys, perquè uns amics del pare el van mig amagar i li van donar feina. Només es podia treballar a la part nord de França, a les mines o fent de pagès, i el meu pare —que d'ofici era agent d'assegurances—, va passar per obrer agrícola. Jo vaig estudiar al poble on s'estaven (Garancières) i vaig fer la secundària al liceu de Versalles. Allà, doncs, és on comença la meua carrera acadèmica, fins el 1945...

—*I després què fa la vostra família?*

—Es va acabar la guerra i vam poder viure oficialment a París. El pare es reconvertí en electricista i la mare va fer una petita formació per poder treballar... La idea era de tornar, si més no —mentre Franco no es mogués— a Catalunya Nord. Però els anys van anar passant. Vaig fer els estudis superiors a la Sorbona, em vaig fer historiadora i em van enviar a Poitiers. Aquest

fou el primer lloc, i vaig estar-m'hi tres anys. I al cap de tres anys, un altre cop a París, on vaig ensenyar uns quants anys en un liceu i després a la universitat.

—*I és clar, tan aviat com podeu, cap a Catalunya Nord...*

—El 1969 ja no podia més i els meus pares, tampoc. Volíem venir aquí, on havíem comprat una casa. Concretament a Sant Genís de Fontanes. Vaig demanar plaça, fos la que fos, però del departament dels Pirineus Orientals. Com que tenia un expedient molt bo, en van sortir quatre o cinc, i em van nomenar primerament per al liceu de Ceret. Després, ho van anul·lar, a l'estiu, i em van enviar a l'escola normal de Perpinyà. M'hi vaig avenir perquè volia estar-me aquí, però, de fet, el que jo volia era la universitat, perquè sabia que s'hi havia de crear la secció d'història. Finalment, vaig obtenir-hi plaça, encara que durant

un any vaig haver d'anar a secundària. I des del 70 fins fa tres anys, que em vaig jubilar, vaig treballar a la universitat.

—*Com a historiadora heu tingut una producció ben notable...*

—Bé, hi ha hagut una sèrie d'articles, col·loquis internacionals i d'àmbit francès... Ara mateix, acabo de

"Després de la guerra, la dèria dels meus pares era d'anar-se'n a Mèxic. El pare havia estat tinent republicà i membre d'ERC. Vam perdre el darrer vaixell i vam haver de passar la Segona Guerra Mundial a París."

publicar al Trabucaire una història de l'annexió del Rosselló a França, i també una petita història de la Vila de Perpinyà... Hi ha força coses...

—*La història de Catalunya Nord i la del Principat a vegades segueixen vies paral·leles, més que no es pensa la gent.*

—Hi ha peculiaritats. Sobretot a partir del 1659, any de l'annexió francesa. Ara bé, ja abans n'hi havia. Hem de dir, per exemple, que el comtat del Rosselló s'integra al conjunt català relativament tard i que és d'una manera una mica especial: pel testament que el darrer comte del Rosselló va deixar als seus cosins de Barcelona. Hi ha més coses: és el comte-rei Pere I el Catòlic qui dona la primera carta de franqueses de les viles catalanes a Perpinyà, quan feia poc que el comtat s'havia integrat al conjunt català, i li dona una gràcia especial. Més endavant, Jaume I crea el reialme de Mallorca, entre el 1244 i el 1276.

—*A partir d'aquí suposo que Perpinyà devia viure una mica isolada de la resta...*

—Perpinyà i els Comtats es van trobar deslligats de la resta de Catalunya i van tenir una història pròpia durant una setantena d'anys. Com que llavors van passar tantes coses destacades, la gent de Perpinyà creu que aquell període fou una espècie d'edat d'or. Sobretot perquè Perpinyà —igual que Ciutat de Mallorca— n'era la capital, la capital continental, i això, és clar, s'ha mitificat. Quan aquest territori va tornar al conjunt català, el 1344, el comte-rei Pere III va donar al país noves gràcies, entre elles, la universitat, el 1349, de manera que és més antiga que no la de Barcelona. També s'hi va crear una diputació local... És a dir, que aquest territori sempre va tenir un tractament especial, tot i que Perpinyà pertanyia al conjunt dels Països Catalans i que la gent d'aquí eren catalans, i la capital era Barcelona.

—*Un altre període destacat és el del segle XVII, veritat?*

—Sí, la revolució del 1640, la Guerra dels Segadors. Catalunya en general es va aliar amb el rei de França Lluís XIII i va acceptar aquesta corona, sempre amb la idea que ells —els francesos— ja volien annexar-se els territoris del nord per fer la frontera al Pirineu. Quan es va tractar de fer la pau amb Espanya, el 1659, la primera cosa que els francesos van exigir és l'annexió. A totes les negociacions, entre el 1656 i 1659, fins que no es va signar el Tractat del Pirineu, va ser una constant...

—*També heu investigat molt notablement la història de les mentalitats dels segles XVI, XVII i XVIII, no és cert?*

—He participat en les investigacions que feia un

equip francès que ja no existeix, a la Universitat de París VII. El grup es dedicava a comprendre els mecanismes de les revoltes socials. Jo em vaig cenyir sobretot a la revolta del Vallespir, que després es va estendre al Conflent, la dels Angelets. Bé, vaig poder demostrar que aquesta revolta era molt particular, perquè, primerament, és una de les més importants que hi va haver a França durant el XVII i, en canvi, no apareix en la historiografia francesa.

—*Un aspecte molt poc conegut de Catalunya Nord, és el del bandolerisme...*

—No és un fenomen gaire estudiat, no. Però, de fet, era més aviat una zona de refugi dels bandolers que venien del Principat, igual que va passar durant les guerres carlines, el cas dels trabucaires... Per a la gent d'aquí hi ha una mena de confusió entre bandolers, trabucaires, angelets... sobre tota la gent rebel.

—*Un altre dels aspectes més interessants és potser el de la resistència dels habitants de Catalunya Nord a pertànyer a França.*

—És una mica complicat. Hi va haver d'entrada, a partir del 1660, una resistència armada, i el moviment dels Angelets n'és una de les especificitats. Tot plegat, un moviment de reivindicació social de protesta pel gravamen de la sal i, d'una altra banda, de reivindicació nacional, encara que la gent no ho expressés així. Quan fracassa aquesta revolta, hi ha un seguit de complots, de conspiracions, a final del XVII. Sobretot, durant les guerres entre Lluís XIV i els Àustries per mirar de tornar aquest país a l'autoritat hispànica. Tot a França que amb la lluita armada no se'n sortien es dediquen, diguem-ho així, a fer una resistència passiva, cultural, lingüística. Quan mires els arxius d'aquell temps hi veus coses com ara:

“Hem vist pel carrer en tal que anava vestit a la francesa i la seva dona anava vestida a la francesa, però en tal altre anava vestit a l'espanyola...”, és a dir que assenyalen la gent, prova evident que n'hi havia que es negaven, si vols, a admetre's com a francesos... Súb-dits del rei, encara, però francesos, no.

—*De totes maneres, els francesos no s'estaven pas amb els braços plegats.*

—No, i la gent respon. La prova, la tenim en un altre sentit, en les mesures que pren Lluís XIV, i les que més endavant prendran els seus successors, per tal d'afrancesar la gent d'aquí: creació d'escoles primàries gratuïtes per a nens i nenes! (els textos diuen que és molt important que les nenes l'aprenquin perquè així després l'ensenyaran als fills que la tindran de llengua materna); no es podia entrar a la universitat sense parlar i llegir perfectament en francès; no es podien ocupar certs llocs de feina sense parlar francès... i fi

“Hi ha una lluita acarnissada entre Perpinyà, que vol recatalanitzar-se, i la representació estatal del departament. L'arribada de jubilats francesos que no volen saber res del català, també ens fa molt de mal.”

nalment el 1700 es publica un edicte prohibint l'ús del català en tot l'àmbit oficial i públic. Doncs bé, tot i així, es va continuar parlant català i considerant els francesos forasters. Es va establir una fractura entre la gent del poble i els camperols ajudats pel clergat que parlava català; però aquesta llengua no era la llengua sàvia. La burgesia de Perpinyà, que era ambiciosa, socialment i políticament, es va afrancesar...

—Els uns per imposició i els altres...

—Bé, m'agrada de diferenciar aquells qui es van afrancesar d'aquells qui foren afrancesats... Entre els primers hi ha voluntat política, si bé entre la burgesia es manté bastant, fins a la Revolució Francesa almenys, l'esperit de catalanitat...

Durant la Revolució Francesa sorgeix un problema: el clergat i els pagesos es van inclinar pel rei d'Espanya, perquè pensaven en la reunificació, i els republicans es van girar cap a la burgesia com a representant de la llum, de les idees, de la llibertat. Llavors, durant tot el segle XIX, subsisteix la idea que el clergat,

els conservadors, els reaccionaris, estaven pel català, i que els progressistes eren per força partidaris de França i del francès.

—I la idea fructifica.

—Sí. Això, s'amplia amb la III República i les escoles. Llavors l'ensenyament obligatori, laic, gratuït per a tothom, era purament francès. L'escola de la III República, que des del punt de vista social va ser extraordinària, des del punt de vista cultural va significar la mort de les cultures diferents de la francesa. Hi ha tres etapes: Revolució Francesa, escola de la III República i Primera Guerra Mundial: això dels monuments patriòtics en honor dels morts per la pàtria, aquí als pobles, va afermar la consciència nacional francesa.

—Consciència "nacional" francesa?

—Bé, consciència nacional francesa que de fet és consciència estatal francesa, car no és fins ara, fa poc, que ha començat a penetrar el missatge que l'estat és

—Vós pertanyeu a la francmaçoneria i vaau fundar, l'any 78, la lògia de l'obediència del Dret Humà, Ferrer i Guàrdia, a Barcelona.

Diuen que a França i a Anglaterra ser francmaçó és quasi una garantia. En canvi, a Espanya...

—Tenen mala fama, és veritat. Però passa que molt sovint n'hi ha motiu.

La francmaçoneria espanyola no és, ni de bon tros, la P2 [lògia italiana portada als tribunals per alguns delictes], però moltes vegades s'hi assembla.

—Bé, tornem a Catalunya Nord. En un país aparentment aïllat, lluny de tot, empetitit en un estat on només compta París..., no és sorprenent que encara hi hagi un nucli de resistència cultural?

—Sí, sembla impossible que no se'ns hagin menjat del tot.

—I des d'aquest costat, com veieu la història dels Països Catalans?

—Jo no tindria paraules agres per a la nostra història... Trobo extraordinari que en el decurs de la nostra història hàgim estat un dels pocs llocs del món amb una coincidència entre la nació i l'estat. D'una altra banda, és un dels pocs llocs del món on aquesta coincidència ha permès que hi hagués representativitat, participació —sense idealitzar— de la gent d'aquesta terra en un esperit de llibertat, amb una dinàmica de fer anar sempre endavant aquesta nació.

una cosa i la nació un altra.

—Però, la repressió lingüística continua.

—Sí, i fortíssima. Hi ha una lluita acarnissada entre el municipi de Perpinyà, per raons no sempre gaire clares, que vol recatalanitzar-se, i la representació estatal del departament. Després tenim un altra cosa, i és l'arribada de molts jubilats de França que no volen saber res del català. I això també ens ha fet molt de mal.

—Ja sap que els serveis secrets francesos vigilen els nacionalistes catalans d'aquest costat?

—És clar que ho sé. Ens tenen tots fixats...

—Tenim entès que formeu part de la francmaçoneria. De l'obediència del Dret Humà?

—És una mica indiscret això (riu). Ho vaig fer quan tenia trenta-sis anys..., per un desig de perfeccionament personal.

—I és cert que sou del grau 33, que és el més alt?

—És cert.

—I que vaau fundar a Barcelona la lògia Ferrer i Guàrdia?

—Sí, l'any 1978.

